

Nr 387

Av herr **Cassel m. fl.**, om *avveckling av dyrortsgrupperingen vid inkomstbeskattningen av fysiska personer.*

För att från beskattning undantaga den del av den personliga inkomsten som icke äger någon skattekraft — i det den helt åtgår för elementära levnadskostnader, såsom för mat, kläder, hyra m. m. — medgives vid inkomstbeskattningen i vårt land avdrag, s. k. ortsavdrag, från den taxerade inkomsten. Skilda ortsavdrag förekommer för närvarande vid den statliga och den kommunala beskattningen. Enligt ett i höst framlagt kommittéförslag, avsett att upptagas till behandling vid årets riksdag, skall emellertid en höjning av de kommunala ortsavdragen ske, så att de sammanfaller med de statliga. Ortsavdragen varierar med hänsyn till civilstånd samt dyrhetsförhållanden. Vid den statliga beskattningen utgör t. ex. ortsavdraget för gifta 4 000 kronor i högsta ortsgrupp och 3 520 i lägsta ortsgrupp. Skillnaden — den s. k. spännvidden — utgör alltså 12 %, räknat i förhållande till avdraget å högsta dyrort. Antalet dyrortsgrupper var tidigare fem. Genom beslut av 1953 års riksdag flyttades emellertid kommunerna inom ortsgrupp I upp till ortsgrupp II, varför antalet dyrorter nu är fyra.

Skattefria avdrag vid inkomstbeskattningen förekommer även i andra länder. Såvitt kunnat konstateras är det emellertid endast ett fåtal länder som graderar dessa avdrag efter dyrhetsförhållanden.

Dyrortsgruppering förekommer även vid den statliga lönesättningen. Uppdelningen av kommuner å olika dyrorter är där densamma som vid skattegrupperingen. På grund härav har dyrortsfrågan, då densamma tidigare diskuterats i riksdagen, alltid avsett såväl skattegruppering som lönegruppering. Detta var t. ex. fallet, då riksdagen i december månad 1956 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställde om en förutsättningslös utredning rörande dyrortsfrågan.

Frågan har sedan dess kommit i ett nytt läge. De förhandlingar om en löneplansrevision, som förts mellan representanter för staten och vederbörande personalorganisationer, har nämligen resulterat i en överenskommelse enligt vilken spännvidden mellan högsta och lägsta dyrort inom viss del av löneskalan ökats från 12 till 16 %. Därest denna överenskommelse skulle godkännas av riksdagen, innebure detta ett faktiskt om än inte formellt skiljande av lönegrupperingen från skattegrupperingen. Vi saknar anledning att här ingå på en bedömning av huruvida den gjorda löneöverenskommelsen kan anses sakligt motiverad. Oavsett detta vill vi såsom vår mening

uttala, att olika synpunkter kan göra sig gällande beträffande de två dyrortsgrupperingarna. Vad beskattningen beträffar bör ingen annan omständighet få göra sig gällande än sådan som har samband med de verkliga levnadskostnaderna.

I det sålunda uppkomna läget anser vi oss, trots den förenämnda riksdagsskrivelsen, ha anledning att bringa frågan om skattegrupperingen under riksdagens prövning. Vi anser det stå utom allt tvivel, att en utjämnning av levnadskostnaderna inom landet ägt rum. Sådana markerade skiljaktigheter mellan land och stad och mellan stora och små kommuner, som otvivelaktigt förekommit tidigare, torde nu inte förefinnas. I den mån man alltjämt kan finna skiljaktigheter, t. ex. i fråga om hyror, torde dessa i det väsentliga förklaras av standardskillnader. I de s. k. billiga orterna, vartill i allmänhet torde räknas glesbebyggda trakter å den rena landsbygden, förekommer därtill en hel del kostnader, som knappast kan statistiskt mätas. Landsbygdens folk saknar sålunda på många håll alltjämt vissa förmåner, som är vanliga inom städer och tätorter. Möjligheterna till utbildning och till differentierat och allsidigt kulturutbyte är likaledes väsentligt lägre på landsbygden. För att över huvud taget invånarna i kommuner inom de lägre ortsgrupperna i dessa olika avseenden skall kunna komma på jämställd fot med det stora flertalet kommuner inom de högre ortsgrupperna erfordras därför alldeles speciella kostnadskrävande åtgärder för resor o. d.

Mot bakgrunden av det här sagda finner vi skälen för ett bibehållande av dyrortsgrupperingen vid beskattningen ha förlorat i styrka. Enligt vår mening är tiden inne för en avveckling av denna skattegruppering.

Uppenbarligen skulle ett avskaffande helt eller delvis av dyrortsgrupperingen vid beskattningen leda till minskade statliga inkomster. För att få en uppfattning härom har vi företagit vissa statistiska undersökningar. Vi har därvid kommit till det resultatet, att ett totalt slopande av skattegrupperingen skulle medföra ett inkomstbortfall för staten på 100 å 110 miljoner kronor. Vid ett avskaffande av ortsgrupp II skulle skattebortfallet bli 12 miljoner kronor. En därefter företagen uppflyttning av kommunerna från ortsgrupp III till ortsgrupp IV skulle minska statsskatterna med 42 miljoner kronor. Det sista ledet i skattegrupperingens avskaffande, alltså uppflyttning från ortsgrupp IV till ortsgrupp V, skulle medföra en inkomstminskning på 52 miljoner kronor.

Motsvarande justering av skattegrupperingen vid den kommunala beskattningen skulle minska kommunernas inkomster med ca 80 miljoner kronor, varav i nyssnämnda avvecklingsled resp. 9, 32 och 39 miljoner kronor.

Med hänsyn till det nuvarande ekonomiska läget anser vi det dock uteslutet att man omedelbart skulle kunna företaga en fullständig avveckling av skattegrupperingen. Enligt vår mening är det lämpligt, att denna sker stegvis. En början bör ske genom att 1958 års riksdag beslutar avskaffa Orts-

grupp II. I samband därmed bör lämpligen principbeslut kunna fattas om en fullständig avveckling, exempelvis under en femårsperiod.

I detta sammanhang uppkommer även frågan, huruvida staten bör ersätta kommunerna för deras inkomstbortfall. Enligt vår mening bör detta icke bli fallet. Kommunernas inkomster skulle även efter ett avskaffande av dyrortsgrupperingen vid beskattningen vara högst betydande. Såsom i olika sammanhang framhållits har kommunerna under senare år i mycket hög grad kunnat konsolidera sin ekonomiska ställning. Det kan även erinras om att den fortgående penningvärdeförsämringen inneburit, att de kommunala ortsavdragen under en lång följd av år reellt sett blivit allt mindre och mindre med påföljd att det kommunala skatteunderlaget stigit förhållandevis mer än realinkomstökningen i sig själv föranlett. Uppflyttande av kommun i närmast högre liggande ortsgrupp kommer i allmänhet, även om utgiftsläget bibehålles oförändrat, icke att medföra större höjning av utdebiteringsprocenten än med 25 öre per skattekrona.

Under återopande av vad vi här framfört hemställer

vi,

att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t
I. hemställa om förslag till 1958 års riksdag om avskaffande av ortsgrupp II i fråga om dyrortsgrupperingen vid inkomstbeskattningen av fysiska personer;

II. bringa till Kungl. Maj:ts kännedom vad ovan anförts om angelägenheten av en avveckling av skattegrupperingen även i övrigt, att tagas under övervägande vid den utredning av dyrortsfrågan, varom riksdagen i skrivelse sistlidet år anhållit.

Stockholm den 26 januari 1957

Leif Cassel

Martin Skoglund

Elis Håstad

Einar Hæggblom

T. G. von Seth

Ernst V. Staxäng

Carl Östlund